

Bevarandeplan Natura 2000

(Enligt 17 § förordningen om områdesskydd 1998:1252)

Makkaraberget, Torsby kommun, Värmlands län

Områdeskod och namn:	SE0610172 Makkaraberget
Mittpunktskoordinat:	1320916 - 6734266
Totalareal:	36 ha
Fastställd av Länsstyrelsen:	2006-03-15
Områdestyp:	Området är utpekad enligt Habitatdirektivet samt enligt Fågeldirektivet.
Fastigheter:	Torsby kommun: Medskogen 1:76
Ägandeförhållande:	Statligt

Beskrivning av området

Natura 2000-området är beläget i Makkarabergets norra sluttning. Området utgörs av frisk och fuktig skogsmark med förekomst av mindre våtmarker, bäckdråg och sumpskogar. I områdets västra kant löper Haigarbäcken vars vatten påverkar områdets karaktär. Markvatten strömmar i flera stråk in i sumpskogbestånden och periodvis strömmar vattnet dessutom in i ytterligare ett stråk från söder.

Majoriteten av Natura 2000-området består av grandominerad skog med inslag av tall, björk, sälg, asp, rönn och enstaka gråal. Tillgången på ved i form av granlågor och högstubbar av björk är god. Vidare förekommer gamla tallstubbar, sälglågor, torrgranar och senvuxna granar. Förekomsten av signalarter och rödlistade arter är god. Här påträffas bland annat de rödlistade arterna ullticka, gränsticka, vedtrappmossa, dvärgbägarlav, knottrig blåslav och trådbrosklav. Trådbrosklaven är en mycket exklusiv art vilken indikerar stabila granskogsekosystem med hög och jämn luftfuktighet.

Områdets magnifika kryptogamflora uppmärksammades vid Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering 1996. För att skydda och bevara områdets naturvärden blev området år 2001 naturreservat. En del av områdets västra sida bestod tidigare av kulturskog vilken efter avverkning 2001 brändes i syfte att gynna brandkrävande insekter samt låta ny skog få växa fram och på sikt utvecklas till skog av naturskogskaraktär.

Ingående naturtyp enligt habitatdirektivet

Habitatkod	Habitatnamn	Areal (ha)	
		Rapporterad	Nytt förslag
9010	Västlig taiga	24	

Ingående arter enligt fågeldirektivet

Artkod	Artnamn
A104	Järpe <i>Bonasa bonasa</i>
A108	Tjäder <i>Tetrao urogallus</i>
A234	Gråspett <i>Picus canus</i>
A241	Tretåig hackspett <i>Picoides tridactylus</i>

Bevarandesyfte och bevarandemål

Syftet med Natura 2000-området Makkaraberget är att bidra till att upprätthålla så kallad gynnsam bevarandestatus för ingående naturtyp och arter på biogeografisk nivå. För att uppnå gynnsam bevarandestatus krävs att specifika bevarandemål uppfylls. I nedanstående tabell framgår bevarandemål för naturtypen och arterna i detta Natura 2000-område.

Art/naturtyp	Bevarandemål*
Västlig taiga (9010)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst 24 ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Naturvårdsbränning i lämpligt bestånd. - Andelen död ved ska vara minst 20 % av grundytan. - Lövträdsandelen ska vara minst 10 % av grundytan. - Icke inhemska trädslag ska saknas. - Opåverkad hydrologi och hydrokemi. <p><i>Typiska arter</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Lavar - Mossor -
Järpe (A104) Tjäder (A108) Gråspett (A234) Tretåig hackspett (A241)	<p><i>Populationsutveckling</i></p> <p><i>Arternas livsmiljö</i></p>

*/ Bevarandemålen fastställs efter basinventeringen

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

För att ingående naturtyp och arter ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas.

9010 Västlig taiga

- Skoglig kontinuitet (naturlig åldersdifferentiering och artsammansättning hos de olika trädslagen).
- Naturvärden utvecklas huvudsakligen genom naturlig dynamik, vilket omfattar störningar, t ex stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar och brand.

- Olika typer av substrat:
 - Död ved; grenar, torrakor, lågor mm i olika nedbrytningsstadier samt olika typer av bränd ved
 - Gamla och grova träd med dithörande barkstruktur
 - Lövträd av t ex asp, sälg och rönn
 - Hålträd

Substraten utgör viktiga livsmiljöer för kryptogamer och insekter. Vissa av substraten är även viktiga som boplatser för fåglar.

- Ostörd hydrologi i myrmarker och sumpskogar.
- Påtaglig minskning av antalet typiska arter och deras populationer får ej ske. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar bevarandestatus hos naturtypen.

Hackspettarna - A234 Gråspett och A241 tretåig hackspett

God tillgång på lövträd, framförallt asp, är ett gemensamt krav för hackspettarna. Död ved är en annan viktig faktor. Mindre påverkad, olikåldrad blandskog med inslag av sumpskogar utgör ett lämpligt habitat för hackspettarna. Äldre alstrandskogar är även lämpligt habitat för den tretåiga hackspetten. Hackspettarnas föda utgörs främst av vedlevande och marklevande insekter och myror. Ljusöppna, solbelysta miljöer är därför viktiga inslag i skogarna då ljus och värme gynnar insektsrikedomen. Skogsbrand har historiskt sett spelat en viktig roll för hackspettarna på kort sikt genom insektsrikedom på brandfältet och på lång sikt genom bildandet av lövbrännor. Lämpliga häckningsplatser är grova stammar av främst, asp, tall eller bok.

Skogshönsen – A104 järpe och A108 tjäder

Järpen föredrar tät blandskog, ofta i anslutning till surdråg eller bäckar. Andelen lövträd bör ej understiga 10 %. En viktig födoresurs under vintern är alknoppar, alhängen samt björkhängen varför dessa måste finnas i området. I anknytning till födan krävs tillgång på skyddande vegetation till exempel tät ungskog av gran. God tillgång på insekter är mycket viktigt för kycklingarnas överlevnad. Järpen kräver revir på 25-50 ha och förekommer sällan i skogar mindre än 25 ha.

Tjädern kräver större sammanhängande skogsområden som innehåller en variation både då det gäller successionsstadier men även skogstyper. Arten förekommer sällan i områden under 25 km². Vintertid kräver tjädern äldre successionsfaser av talldominerad skog där den födosöker tallbarr och tallskott. På sommaren förekommer fågeln i varierande skogstyper, från gammal bärrik skog till nybildade hyggen. Våtmarksområden är även av stor betydelse för tjädern, främst på våren då hönan livnär sig på skott av tuvull men även som födosöksplats för kycklingarna, vilka livnär sig på insekter under de första veckorna. Förutom att tjädern kräver mycket stora varierande skogsområden är den starkt knuten till speciella spelplatser, till vilka den traditionsbundet besöker.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Något direkt hot mot ingående naturtyp och arter i Makkarabergets Natura 2000-område förekommer inte i dagsläget. Området är sedan år 2001 naturreservat. Reservatets syfte är att bevara och utveckla naturskogens strukturer och att bevara och förstärka den biologiska mångfalden.

Åtgärder som sker i det runtomliggande skogslandskapet kan indirekt utgöra hot mot Makkarabergets naturtyp och dess ingående arter. Störst bedöms hotet vara mot de fågelarter som kräver stora revir, hit hör samtliga utpekade fågelarter enligt fågeldirektivet. Detta kräver ett naturvårdstänkande även utanför Natura-områdets gränser. På lång sikt utgör även sur nederbörd och ökat kvävenedfall hot mot vegetationen i området. Störst bedöms hotet vara mot föroreningskänsliga kryptogamer.

Bevarandeåtgärder med tidplan

Följande bestämmelser bidrar på olika sätt till att naturtypen *västlig taiga* och fågelarterna *järpe*, *tjäder*, *tretåig hackspett* och *gråspett* uppnår och bibehåller gynnsam bevarandestatus i Natura 2000-området Makkaraberget.

Gällande regelverk 2006

- Tillståndsplikt gäller enligt 7 kap 28 a § Miljöbalken för åtgärder eller verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område. *Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman/är nödvändiga för skötsel och förvaltning av området.*
- Gråspett och tretåig hackspett är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Järpe och tjäder få jagas på de tider som anges i bilaga 1 till jaktförordningen (1987:905), övriga tider är den fredad. Fredning gäller också arternas ägg och bon.
- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.
- I rådets förordning (EG) nr 338/97 regleras import och export samt försäljning av levande och döda exemplar av ovan nämnda arter, samt förvaring av levande exemplar. Import och export samt försäljning får endast ske efter tillstånd från Jordbruksverket.
- Föreskrifter i gällande beslut och skötselplan till Makkarabergets naturreservat.

Ytterligare bevarandeåtgärder

Skogsbruk i runtomliggande skogsbestånd

För att tillfredsställa de olika fågelarternas krav på tillräckligt stora arealer lämplig livsmiljö krävs en god tillämpning av naturvårdshänsyn vid skogsbruksåtgärder inom de skogsbestånd som finns i det omgivande landskapet närmast Makkaraberget. Exempel på hänsyn som kan vara aktuellt i detta fall är att eftersträva en begränsning av hyggens storlek, bevara lövträdsinslag i barrskogen under hela beståndets växttid samt lämna kvar grova lövträd, träd av hög ålder, döende och döda träd, hålträd och boträd. Kända spelplatser för tjäder bör skyddas om de ligger i bestånd som hotas av avverkning. Biotopskydd, naturvårdsavtal eller andra avtal bör övervägas.

Bevarandestatus idag

9010 Västlig taiga

Nationellt

Naturtypens naturvärden är kopplade till naturlig gammal skog med lång skogskontinuitet, gamla träd och död ved, samt även till brandfält och yngre naturliga successionsstadier. Flera organismgrupper finns representerade bland de karaktärsarter och rödlistade arter som förekommer i naturtypen; insekter, lavar, svampar och mossor.

Denna mycket heterogena naturtyp finns spridd i hela den boreala delen av landet. De största arealerna finns i Norrlandslänen och där finns även mycket av de största naturvärdena, även om områden med höga naturvärden finns i hela landet. Naturvärden kopplade till granskog är speciellt riktade mot nordboreal region, men finns även i sydboreal. Tallskogar, brandfält och triviallövsskogar har olika artsammansättning beroende på var i landet de ligger och kan därför ha höga naturvärden i hela den boreala regionen. Vissa trakter i fr.a. delar av Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland, samt i bl.a. Orsa finnmark och nere i sydöstra Kalmar län har en mer påtaglig brandkontinuitet.

Västlig taiga är ett svensk-finskt tillägg och Sverige/Finland har därmed ett särskilt ansvar för naturtypen inom EU. Historiskt sett är förlusten av västlig taiga mycket stor och endast några få procent återstår (ca 3 % av 21 milj. ha) i boreal region. Produktionsskogsbruket är det största hotet mot naturtypen och dess naturvärden. Bristen på död ved, gamla träd och brandfält leder till en utarmning av artstocken och utdöendet av arter ligger inte i fas med den kvarvarande arealen. Mycket tyder på att flera arter endast lever kvar i restpopulationer som kommer att dö ut inom en snar framtid. Det är därför av stor vikt att så mycket som möjligt av naturtypen undantas skogsbruket. Avsaknaden av brand är också ett problem för naturtypens naturliga dynamik och artinnehåll.

Makkaraberget

Makkarabergets skogsmark utgör ett representativt exempel på naturtypen *västlig taiga*. Större delen av skogsmarken utgörs av gammal grandominerad skog med inslag av tall, björk, sälg, asp, rönn och gråal. Tillgången på död ved i form av lågor, högstubbar och torrträd är god. Förekomsten av signalarter och rödlistade arter är mycket god. Här har bland annat den rara, mycket skyddsvärda trådbrosklaven påträffats. Trådbrosklaven indikerar stabila gränkosystem med jämn och hög luftfuktighet. Värt att uppmärksamma är även att fertil lunglav har påträffats i området, fertila fynd av denna lav är mycket ovanligt. Av naturtypiska arter påträffas exempelvis bollvitmossa, kötticka, ullticka, vedticka, stuplav, bårdlav, rävticka, knottig blåslav, kattfotslav, violettgrå tagellav, dvärgbägarlav och skuggblåslav.

Skogen som inte utgörs av gammelskog består av brandfält. Brandfältet bestod tidigare av kulturskogsbestånd vilka brändes 2001 i syfte att gynna brandkrävande arter samt låta skogen få utvecklas fritt och på sikt uppnå skog av naturskogskaraktär.

Naturtypens bevarandestatus på Makkaraberget torde vara gynnsam.

Nationell bevarandestatus för ingående arter i fågeldirektivet

A104 Järpe

Järpen häckar i hela landet med undantag från den fjällnära skogen samt Öland och Gotland. Arten har minskat betydligt under de senaste 30 åren på grund av det moderna skogsbruket. Idag uppskattats den svenska populationen till drygt 100 000 par, vilket beräknas utgöra cirka 17 % av den europeiska populationen utanför Ryssland. Trots en påtaglig minskning av det svenska beståndet anses arten inte vara hotad i landet.

A108 Tjäder

Den svenska tjäderpopulationen har uppskattats till 84 000 - 110 000 par (1990-talets mitt), vilket utgör ca 10 % av det europeiska beståndet (inkl. europeiska Ryssland). Starka minskningar har under de senaste 30 åren registrerats i Götaland och Svealand och även lokalt i Norrland. Orsaken till minskningen av tjäder beror främst på det storskaliga skogsbruket där landskapet kraftigt fragmenteras och stora monokulturer av gran och tall ersätter den tidigare, mer varierade skogen. Totalt sett finns dock inget hot mot artens fortlevnad i Sverige.

A234 Gråspett

Gråspetten förekommer spritt över hela norra Sverige. Antalet häckande par bedöms vara 700-1000 par, vilket motsvarar ca 1 % av det europeiska beståndet. Sedan mitten av 1970-talet har antalet observationer av arten ökat i landet. Observationer under de senare åren tyder även på att gråspetten ökar i södra delen av sitt utbredningsområde; C, U och T län.

Bird Life International listar gråspetten som *declining* i Europa och påpekar att det är viktigt att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3 vilket innebär att artens utbredning inte är koncentrerad till Europa men att arten där har en otillfredsställande bevarandestatus.

A241 Tretåig hackspett

Tretåig hackspett häckar regelbundet i mellersta och norra Sverige, men är numera ovanlig söder om den biologiska norrlandsgränsen. Tillfälliga häckningar har konstaterats på Sydsvenska höglandet ner till Hallandsåsen i Skåne. Det svenska beståndet beräknades vid mitten av 1990-talet till mellan 5 500 och 7 500 par, vilket utgör cirka 10 % av det samlade europeiska beståndet på knappt 60 000 par. Det svenska beståndet har minskat kraftigt under hela 1900-talet och i ökande takt efter 1950. Minskningen i de kustnära, av skogsbruk hårdast påverkade delarna av Norrland uppgår förmodligen till minst 80 %. Som en följd av detta har tyngdpunkten i artens förekomst gradvis förskjutits allt längre in mot de klimatiskt mer utsatta och totalt sett mindre produktiva fjällnära skogsområdena.

Tretåig hackspett är rödlistad i kategorin *sårbar* (VU) i Sverige. BirdLife International listar tretåig hackspett som *declining* i Europa och påpekat att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa och att arten inom regionen har en otillfredsställande bevarandestatus.

Bevarandestatus för fågeldirektivets arter på Makkaraberget

Arterna påträffas regelbundet (sparsamt-allmänt) i Makkarabergets Natura 2000-område och dess omgivning. Natura 2000-området bör betraktas som en värdekärna (högkvalitativ livsmiljö) för respektive art. Uppgifter om arternas populationsstorlek och trender saknas. Bevarandestatus oklar men troligtvis gynnsam.

Uppföljning

För att kunna bedöma ingående naturtyps och arters bevarandestatus krävs uppföljning av uppsatta bevarandemål. Vid uppföljning utvärderas även befintliga bevarandeåtgärder för att se om de fyller sitt syfte. Om en befintlig bevarandeåtgärd inte har avsedd effekt kommer åtgärden att justeras.

Ett nationellt projekt pågår där metoder och arbetssätt anpassade för övervakning av Natura 2000 arbetas fram.

Bilaga

1. Karta över Natura 2000-områdets avgränsning
2. Karta över utbredningen av västlig taiga (klart efter basinventeringen).

Referenser

Länsstyrelsen Värmland, Miljöenheten. *Beslutsunderlag och skötselplan till naturreservatet Makkaraberget*. Beslut 2001-05-28. Karlstad.

Löfroth, M m.fl. 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*.

Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledningar*.

(<http://www.naturvardsverket.se>)

Naturvårdsverket. *Parametrar och metoder för uppföljning i Natura 2000*.

Version 4: 2004-05-07.

Nitare, J. 2000. *Signalarter – indikatorer på skyddsvärd skog, flora över kryptogamer*. 2:a upplagan. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.